

Alle landets kommuner

Deres ref:

Vår ref: 2023/76240-6

Arkivkode: 3.6.1

Dato: 19.10.2023

Enslige mindreårige asylsøkere som flytter privat før formell bosetting – særlig om barneverntjenestens ansvar

Direktoratet har mottatt henvendelser om kommunens ansvar etter barnevernsloven for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger mellom 0 til 18 år som velger å bo privat før de blir formelt bosatt i en kommune. Dette har særlig aktualisert seg som følge av ankomster av enslige mindreårige fra Ukraina. Vi vil med dette brevet tydeliggjøre barneverntjenestens ansvar i slike tilfeller.

De fleste asylsøkere kontakter Politiets utlendingsenhet (PU) ved ankomst til Norge og fremmer søknad om beskyttelse. Barn under 15 år som ikke er i følge med foreldre eller andre med foreldreansvar, får ved registrering hos PU tilbud om opphold i et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere i regi av Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat). Omsorgssenteret skal gi barnet forsvarlig omsorg på vegne av Bufetat og bidra til at barnet får nødvendig oppfølging og behandling, jf. barnevernsloven (bvl.) §§ 11-1 og 11-2.

Barn som har fylt 15 år som kommer til Norge uten foreldre eller andre voksne, får ved registrering hos PU tilbud om opphold i asylmottak. Etter utlendingsloven § 95 har Utlendingsdirektoratet (UDI) omsorgen for denne gruppen barn. UDI har egne mottak for asylsøkere mellom 15 og 18 år, og mottaket utøver den daglige omsorgen for barna på vegne av UDI. UDI har også ansvar for å gi tilbud om innkvartering av yngre barn som kommer sammen med sine foreldre eller andre voksne følgepersoner i ordinære mottak. Personer under 18 år som kommer til Norge med voksen følgeperson, følger som regel den voksne, og får tilbud om plass i mottak for voksne og familier.

Opphold i omsorgssenter og mottak er et frivillig tilbud, og ikke alle enslige mindreårige benytter seg av tilbudet. Verken Bufetat eller UDI kan pålegge barn å bo i omsorgssenter eller mottak. Noen barn velger å bo privat i asylsøkerperioden. Dette kan for eksempel være barn som har kommet alene til Norge og som har familie eller nettverk her som barnet vil bo

sammen med. Av barna som flytter privat er det noen som ikke registrerer seg hos PU. Andre enslige mindreårige asylsøkere kan ha bodd en tid i et omsorgssenter eller i et mottak for så å bestemme seg for å flytte til slekt eller andre, før de er blitt formelt bosatt i en kommune i regi av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), eller Bufetat og kommunen.

Risikobildet

Bufetat, IMDI, UDI og politiet sendte den 13.04.2022 ut et brev til alle landets kommuner der risikobildet for enslige mindreårige flyktninger fra Ukraina ble beskrevet. Det ble opplyst at det er sannsynlig at noen av de som ankommer Norge har vært utsatt for overgrep, utnyttning eller menneskehandel på vei til Norge og noen kan fremdeles være i en utnyttingssituasjon når de kommer til Norge. Det ble i brevet også vist til at Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) i brev til Justis- og beredskapsdepartementet 23.03.2022 har gitt en kartlegging av risikobildet i Norge basert på innspill fra en rekke aktører på menneskehandelfeltet. Nær alle aktører retter en særlig bekymring for de mange sårbare barn som er på flukt. Det kan være barn som kommer alene og som kan bli utnyttet av kriminelle miljøer på vei til Norge eller etter ankomst til Norge.

I brevet av 13.04.2022 ble det opplyst at politiet og UDI i forbindelse med ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse til ukrainere, har begrensede muligheter til å identifisere personer som kan være i fare og /eller ha oppfølgingsbehov. Kommunene ble derfor oppfordret til å være bevisste på at de med sitt tjenesteapparat i mange situasjoner vil være de nærmeste til å legge til rette for identifisering og oppfølging av menneskehandel, eller annen utnyttning og overgrep av nyankomne.

Dette risikobildet gjelder imidlertid ikke bare asylsøkere og flyktninger fra Ukraina, men også enslige mindreårige med annen landbakgrunn. Barn som flytter privat kan derfor være i en særlig sårbar situasjon og det er risiko for at de kan bli utsatt for utnyttning eller annen form omsorgssvikt.

Barnevernstjenestens ansvar etter barnevernsloven

Barnevernslovens formål er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. § 1-1. Det er videre presisert i § 1-2 andre ledd at loven gjelder for barn som oppholder seg i Norge og er flyktninger eller internasjonalt fordrevne, og for barn der barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette. Det betyr at barnevernsloven gjelder for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, selv om de ennå ikke er formelt bosatt i en kommune.

Barnevernstjenesten kan motta informasjon om barn som flytter privat på ulike måter. Hvis barnet har registrert seg hos PU ved ankomst, er politiets rutine at det sendes varslings til barnevernstjenesten i den kommunen barnet flytter til, dersom barnet flytter privat.¹ Dersom et barn flytter direkte til en kommune uten å ha registrert seg, kan barnevernstjenesten motta meldinger fra andre instanser eller private som er i kontakt med barnet. Barnevernstjenesten kan også motta varslinger fra omsorgssentre eller mottak om barn som velger å flytte privat fra sentre/mottak. Departementet har i forarbeidene til barnevernsloven, Prop. 133 L (2020- 2021) punkt 17.4.4. lagt til grunn at en del av det å

¹ Alle enslige mindreårige som kommer alene skal registreres hos PU, men ukrainske EMA med følgeperson kan registreres i andre deler av landet. I tilfeller der disse flytter privat og ikke på mottak, skal også politidistriktene rutinemessig varsle barnevernstjenesten i den aktuelle kommunen

ivareta omsorgen for barn i omsorgssentre, blant annet omfatter et ansvar for å lete etter et barn som forsvinner fra senteret, og et ansvar for å gi kommunen beskjed dersom barnet flytter fra senteret.

Når barnevernstjenesten mottar informasjon om barn som flytter privat, må den vurdere om informasjonen er å anse som en melding i barnevernslovens forstand, jf. § 2-1. Det er ikke definert i loven hva som er å anse som en melding, men enhver henvendelse til barnevernstjenesten som gjelder bekymring for et barn skal regnes som «bekymringsmelding» i lovens forstand. Alle opplysninger barnevernstjenesten mottar kan etter omstendighetene anses som en melding.

Barnevernstjenesten skal gjennomgå innkomne meldinger snarest, og senest innen en uke etter at meldingene er mottatt, jf. bvl. § 2-1. Det gjelder enten meldingen kommer fra personer omfattet av meldeplikten i barnevernsloven § 13-2 eller fra personer uten meldeplikt. Det gjelder også uavhengig av hva meldingen betegnes som og det har ingen betydning hvordan barnevernstjenesten blir kjent med opplysningene, eller om de er formidlet skriftlig eller muntlig.

Barnevernstjenesten har plikt til å vurdere om en melding skal følges opp med en undersøkelse etter bvl. § 2-2, herunder om meldingen krever umiddelbar oppfølging. Barnevernstjenesten skal starte en undersøkelse dersom den får informasjon som gir rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak etter loven. Barnevernstjenesten har derfor ikke en generell plikt til å åpne undersøkelsessak og vurdere barnets omsorgssituasjon dersom et barn bor privat hos andre enn barnets foreldre.² Risikobildet omtalt ovenfor, beskriver at enslige mindreårige som flytter privat før de blir formelt bosatt i en kommune, kan være utsatt for utnyttning eller annen form for omsorgssvikt. Direktoratet vurderer derfor at det ofte kan være grunnlag for å åpne undersøkelsessak når barnevernstjenesten får melding om at en enslig mindreårig bor privat før formell bosetting i en kommune. Dette må imidlertid alltid vurderes konkret ut fra opplysningene i den enkelte sak.

Utgangspunktet er at staten ved Bufetat eller UDI har ansvar for å ivareta omsorgen for enslige mindreårige frem til bosetting eller retur, og at barnevernstjenesten primært skal bidra med barnevernstiltak hvis et barn har rusproblemer eller andre alvorlige atferdsproblemer, der det er mistanke om menneskehandel eller der et barn trenger ekstra omsorg på grunn av lav alder, jf. Prop. 133 L (2021-2022) punkt 17.4.4. Hvis et barn har flyttet privat og barnevernstjenesten vurderer at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak etter loven, bør barnevernstjenesten forsøke å motivere barnet til å flytte tilbake til omsorgssenteret eller mottaket. Hvis barnet ikke vil, må barnevernstjenesten vurdere behovet for å iverksette barnevernstiltak. Det vises til at barnevernstjenesten kan tilby opphold i et omsorgssenter som et frivillig tiltak etter bvl. §§ 3-1 og 3-2. I særskilte tilfeller kan et barn også plasseres i et omsorgssenter etter et akuttvedtak etter § 4-2 eller vedtak om omsorgsovertakelse etter § 5-3. jf. § 5-3 første ledd.

² Se omtale i Prop. 133 L (2020-2021) punkt 8.4.4.

Med hilsen

Charlotte Stokstad (e.f.)
avdelingsdirektør

Marianne Haugsrud
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.

Kopi til:

Alle landets statsforvaltere
Region øst
Region nord
Region vest
Region sør
Utlendingsdirektoratet
PU

Tenk miljø – velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no